

Базар (скорочено)

Володимир Винниченко

Основні дійові особи:

Маруся — партійна функціонерка, дуже гарна молода дівчина;

Леонід — партійний функціонер, чоловік Оксани;

Трохим — партійний функціонер, здоровий, мускулистий парубок;

Цінність Маркович — (32-34 роки) голова партійного осередку;

Оксана — дружина Леоніда.

Дія п'єси відбувається у час Жовтневої революції. Члени осередку партії під керівництвом Цінності Марковича повинні визволити групу своїх товаришів із в'язниці. Зробити це вони збираються, підірвавши стіну тюрми бомбою. На шляху до успіху справи стають розбіжності між партійними товаришами.

Бомбу повинен був кинути Трохим, здоровий і міцний парубок, але юнак змінив свою думку і не хоче робити цього через почуття до іншої учасниці операції, Марусі. Трохим закоханий в цю красиву молоденьку дівчину, але вона має почуття до іншого партійного товариша, Леоніда. Трохим божеволіє від кохання і ревнощів, і побоюється, що може зробити щось необдумане, якщо піде на операцію разом з Марусею і Леонідом.

Цінність Маркович намагається переконати юнака таки прийняти участь, адже їх партійний осередок невеликий, і, крім нього, більше нікому взяти на себе це завдання: Маруся – тендітна дівчина, Леонідом вони теж ризикувати не можуть, адже він робітник і нещодавно став батьком – його сину, Івашку, лише 6 місяців. Оксана, дружина Леоніда, теж не може приймати участі в операції. Лишається лише він, Трохим, а отже, він мусить взяти себе руки і зробити те, що повинен. Крім того, Цінність Маркович каже парубку, що він іще може завоювати серце дівчини, якщо зможе запропонувати їй те, чого вона хоче найбільше – кохання до її "високої душі", а не її привабливої зовнішності. : "Життя, любчику, базар. – Каже Цінність Маркович, — Хочеш бути багатим? Виходь з товарами, торгуйся, обмінюй, рости, сам давай і у других бери. А як сам не маєш ні чорта, то й візьмеш чорта пухлого. Так було так буде до кінця віку". Трохим відповідає, що для Цінності Макаровича усе зводиться до прагматичних розрахунків, але погоджується таки прийняти участь в операції.

Тим часом Маруся перериває свою промову перед пролетарями через те, що помічає, що вони не слухають її слів, а лише дивляться на неї саму, на її красу. Дівчину ранить те, що оточуючі на сприймають її серйозно: усі чоловіки закохуються в неї, а жінки заздять. Вона не має друзів, лише залицяльників, які хочуть тільки її тіла. Цінність Макарович намагається переконати дівчину, що її краса – не прокляття, а цінність. І Марусі варто не проклинати її, а примножувати і використовувати її, в тому числі, щоб привертати увагу людей до ідей комунізму. Дівчина обурюється цій думці і каже, що для неї виходом може бути або вихід з партії, або обливи себе сірчаною

кислотою, щоб інші нарешті побачили її душу і почули її слова. Тим не менш, Макаровичу таки вдається переконати Марусю поки що приховати свої почуття до Леоніда, щоб не провокувати Трохима і щоб він прийняв участь в операції.

Пізніше Маруся зустрічається з Леонідом. Він розповідає їй, що розійшовся заради неї з дружиною Оксаною. Оксана ненавидить Марусю, що звабила її чоловіка і сказала Леонідові, що він ніколи не зможе вже бути з нею. Леонід палко обіймає і цілує Марусю, але дівчина відповідає, що, хоча вона і кохає його, їй це неприємно, бо вона хоче зберегти їх стосунки чистими і просить його поки зберігати все в таємниці.

Завдяки своїй красі Марусі вдається передати повідомлення ув'язненим і попередити їх про час, на коли запланована операція. Однак Трохим знову відмовляється приймати участь: він бачив, як Леонід цілував Марусю і його ревність спалахнула з новою силою. Леонід теж починає ревнувати, бо не розуміє, чому дівчину так засмутило те, що Трохим дізнався про них. Як доказ Леонід хоче, щоб Маруся віддалася йому. Дівчина каже, що зробить це, коли буде закінчена операція, але спершу просить Леоніда присягнутись, що він насправді кохає її, не лише її тіло, але й душу. Чоловік присягається, що це так.

Наступного дня усі партійні товариші зустрічаються у хаті Трохима. Усі німіють від шоку, коли приходить Маруся: дівчина облила своє лице сірчаною кислотою і коротко обрізала волосся. Дівчина підходить до Трохима і запитує, чи ревнує він її тепер. Опустивши очі, Трохим каже, що прийме участь в операції. Товариші обговорюють деталі: Трохим має кидати бомбу, Маруся і Леонід стоятимуть на двох постах, які ведуть до екіпажів з двох сторін лісу. Екіпажі повинні будуть довести втікачів до вокзалу, де усі по підготовленим підробленим документам сядуть на поїзд. В разі невдачі, Оксана, Михайло і Цінність Макарович самі продовжать революційну діяльність.

Маруся починає втрачати віру у кохання Леоніда. Йдучи на те, що вона з собою зробила, вона вірила, що це не змінить його почуттів, але помічає, що він став по-іншому дивитись на неї. Щоб розвіяти сумніви, після зібрання вона просить його прийти до неї ввечері як муж, але Леонід відмовляється, виправдовуючись тим, що вони мають зосередитись на визволенні товаришів із тюрми.

У день операції, стурбований моральним станом Марусі, Цінність Маркович вирішує поставити її на посту разом з Леонідом, а самому стати на другому пості, нібито тому, що у їх сторону бігтиме більше людей. Насправді ж він побоюється, що Маруся, перебуваючи у стані шоку, може вчинити щось імпульсивне. Вже коли ввечері вони збираються під стінами тюрми і радяться, перед тим як розійтись по обумовленим позиціям, Маруся запитує Цінність Макаровича про те чи справді життя є базаром. Холод у ставленні Леоніда змушує дівчину побачити світ по-новому, вона більше не вірить в те, що він справді любив її за душу. Вона усвідомлює, що краса, яку вона втратила, була в його очах її єдиною цінністю. "Цінність Марковичу! Так життя – базар? – запитує Маруся, — Ну а що робить тим, хто не має ніяких товарів? Іти з базару?".

Цінність Маркович не відповідає на її питання, усі розходяться по своїм постам.

Коли Маруся лишається наодинці з Леонідом вона запитує його, чи він кохає її. Чоловік уникає відповіді, лише каже, що вона поводить ся дивно і її сміх звучить недобре. Вони чують спів з тюрми – це умовний сигнал, що усе готово, щоб Трохим кидав під стіну бомбу. В цей момент Маруся каже, що забула свій револьвер і біжить в сторону тюрми. Леонід кидається за нею, але він не може покинути пост. Невдовзі до нього прибігає Трохим і говорить, що Маруся сказала йому, що Цінність Макарович терміново кликав його. Чується вибух, вся тюрма на мить освітлюється. Скоро вибігають в'язні, вони несуть з собою труп Марусі з відірваною головою: дівчина кинула бомбу замість Трохима, свідомо пішовши на смерть. Леонід з криком кидається до тіла, але його зупиняють — за революціонерами йде погоня, тож усі повинні бігти. В тюрмі чути вистріли, многоголосий далекий крик і довгі, тривожні свистки вартових.

Завіса.